

บทที่ 7

abolition : พลิกกระดานหมากruk

วงการทูตของบรรดามหาอำนาจทั้งสองฝ่ายต่างมองอีกฝ่ายด้วยความไม่ไว้วางใจในเลือกกลุ่มนาย โดยเฉพาะฝ่ายไตรมิตรระวางเต็มที่ที่จะมิให้ต้องกลบของฝ่ายไตรภาคีพันธมิตร และเห็นว่าไตรภาคีพันธมิตรเป็นการรวมตัวของสามมหาอำนาจที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ระบบอนเเก่า ฝ่ายไตรภาคีพันธมิตรก็ถือว่าไตรมิตรเป็นการรวมตัวเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะกระทำการมิเดินร้ายต่อฝ่ายตน แม้ว่าความบริสุทธิ์ใจตอกันจะเป็นลิ่งจำเป็นอีกขวดต่อการดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ใหญ่นี้ แห่งรัฐ การขับอาชุชช์ประเทศหารกันก็ยังอาจจะเกิดขึ้นได้มีแต่แนวโน้มใจว่าฝ่ายตนมีพันธมิตรที่สัตย์ซื่อเพียงพอที่จะสนับสนุนตน ต่างฝ่ายต่างเต็มไปด้วยความร้อนรนและเลิงเห็นแต่เพียงว่า ชาติกรรมบ้านเมืองของตนย่อมผูกมัดไว้กับอำนาจและเกียรติภูมิส่วนตนเป็นสำคัญ

ความทะยานอจากใจในการแแผ่ขยายอำนาจอิทธิพล ความรู้สึกสำนึกในเชื้อชาติของตน และระบบพันธมิตร ล้วนบังเกิดขึ้นเพื่อจะปรับตัวระบบดุลยภาพแห่งอำนาจ แต่ท้ายสุดกลับกล้ายเป็นว่ากระตุ้นให้เกิดการแบ่งฝ่ายขึ้นในยุโรป¹ ไม่ว่าเยอรมนีจะขยับตัวไปทางทิศใด เยอรมันนีมักจะสร้างแต่ศัตรูไว้ล้อมรอบตน นโยบายที่ขาดความแน่แน่ทว่าส่อเจตนาก้าวร้าวຽกรุกรานและสำแดงความยิ่งใหญ่ผลักดันให้แม้แต่อังกฤษซึ่งรังเกียจพันธกรณีได ๆ จำต้องแสวงหาพันธมิตร อังกฤษย่อมตนอยู่ฝ่ายไตรมิตรด้วยความหวังที่จะสกัดกั้นเยอรมันนีให้ครอบครองยุโรปทั้งทวีป เป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลมเพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพของยุโรป ไตรมิตรเองมีลักษณะเป็นการให้ความร่วมมือกันทางทูต (Diplomatic collaboration) หมายเดือนเยอรมันให้ลดความก้าวร้าวและยอมตนเป็นมิตรไมตรีกันอังกฤษและรัสเซีย แต่ความมุ่งหมายดังกล่าวล้มเหลว เยอรมันนีเห็นแต่ศัตรูล้อมรอบตนจนมองไม่เห็นแม้แต่ท่าทีทดสอบไมตรีของอังกฤษและรัสเซียที่มีต่อตน

การแบ่งฝ่ายนั้นมิได้มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งเท่าใดนัก โดยเฉพาะฝ่ายไตรมิตรเอง วิกฤติการณ์ระหว่างประเทศมีส่วนทำให้ไตรมิตรค่อย ๆ กลایสภาพเป็นพันธมิตรต่อกัน วิกฤติการณ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นนั้นสืบเนื่องมาจากการขัดแย้งระหว่างประเทศสามกรณี ระหว่างรัสเซียกับออสเตรียด้วยเหตุผลข้าง ระหว่างฝรั่งเศสกับเยอรมันด้วยเหตุอัลซ์สและ

¹Stipp, III, 275.

ลอร์เรน์ และการแข่งขันสร้างสมกำลังแสวงหาอุปภาพที่สำคัญคือ การแข่งขันสร้างราชนาวี ระหว่างอังกฤษกับเยอรมัน

จุดก่อเกิดวิกฤติการณ์คือ บอลง่านและทวีปแอฟริกา ดินแดนแห่งการสร้างสมวิกฤติการณ์ใหญ่ยังคงก่อเกิดเงื่อนไขที่พร้อมมูลสำหรับมหาภัยใน ค.ศ. 1914 โดยที่ญี่ปุ่น เองมิทันได้เฉลียวใจระหวัดระวังเพื่อยับยั้งวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเด่าในดินแดนดังกล่าว ไฟครุรุนในดินแดนเหล่านั้นย่อมรอคอยแต่ว่าจะโอกาสเหมาะสมที่จะให้กระพือขึ้นใหม่อีกรั้ง²

ความสำาระสายในบอลง่านจนถึงขึ้นเป็นสังคมในศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ล้วน ส่ออาการหนักขึ้นตระหูดโดยเกื้อบำหานายทายทักได้เลยว่าเมื่อใดจะถึงกาลเกิดสังคมนี้อีก อาการไม่เพียงหนักของบอลง่านนั้นเกิดจาก “ลัทธิอุบາثار์” คือลัทธิชาตินิยม ลัทธิจักรวรรดินิยม และลัทธินิยมปักครองหลายเชื้อชาติผ่าพันธุ์ (Multinationalism)³ ระบบพันธมิตรของมวลหมู่มหาอำนาจไม่อาจจะขัด “ลัทธิอุบາثار์” นั้นได้

ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 ลัทธิเสรีนิยมและลัทธิชาตินิยมได้รับการเข้าไปในจักรวรรดิ ออสเตรียและจักรวรรดิออดโคลน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบอลง่าน) ชาวสลาฟในสองจักรวรรดินี้ได้เรียกร้องต้องการอย่างน้อยที่สุดสิทธิปักครองตนเองเป็นอิสระ ทุกครั้งที่สลาฟกบฏ จะถูกปราบปรามอย่างเด็ดขาดแล้วก็ซึ่งมหึ่งเหงื่อไป

จักรวรรดิออสเตรียประกอบด้วยชนต่างเชื้อชาติตามภัย (คูแพนที่ประกอบ) ถ้า ยินยอมให้สลาฟได้ปักครองตนเอง ชนเชื้อชาติอื่นก็จะเรียกร้องถือเป็นแบบอย่าง ท้ายสุด จักรวรรดิก็จะสิ้นสุดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น ตั้งแต่สมัยเมเตอร์นิช (Metternich, ค.ศ. 1815-1848) แล้วที่ออสเตรียพยายามรักษาจักรวรรดิ ก็ตักนพวงสลาฟให้แยกออกไป โดยรักษาการปักครองระบบสมบูรณ์แบบสิทธิราชย์ (Absolutism, ถือกันว่าเป็นการปักครองระบบเก่า) ซึ่งเน้นหนักการรวมอำนาจ แต่ออสเตรียเป็นจักรวรรดิใหญ่ก่อประดิษฐ์แล้วแคว้น ต่าง ๆ ที่ต่างเชื้อชาติวัฒนธรรมกันอย่างเด่นชัดถึงประมาณสิบเชื้อชาติ ชนชาติที่มีจำนวนมาก ที่สุดคือ เยอรมันและแม็กยาร์ (Magyar) ชนต่างเชื้อชาติเหล่านี้มีความผูกพันต่อเชื้อชาติ ของตนมากกว่าผูกพันต่อจักรวรรดิออสเตรีย

เดิมจักรวรรดิออสเตรียได้ดำเนินนโยบายรวมอำนาจไว้ในมือ ส่งเสริมให้ชนชาติต่าง ๆ นั้นแตกความสามัคคีเพื่อตนจะได้ปักครองได้ยั่งยืน (Policy of divide and rule) ชนเหล่านั้นมากเรียกร้องขอร่วมการปักครองส่วนกลางซึ่งมีเยอรมันและแม็กยาร์ผูกขาดและต้องการสิทธิ์ ปักครองตนเองเป็นอิสระ (Autonomous Rule) ลัทธิเสรีนิยมและลัทธิชาตินิยมได้ใหม่กระพือ

²Weber, p. 763.

³Hale, p. 284.

ความต้องการของชนเหล่านั้นรุนแรงมากมาตั้งแต่ ค.ศ. 1848 จนในที่สุดใน ค.ศ. 1867 ออสเตรียจำต้องยินยอมให้แม็กซิมiliański ในหัวการเมืองที่ปักครองตนเองเป็นอิสระโดยมี จักรพรรดิออสเตรียเป็นประมุข แต่ระบบชั้นสองสองรัฐภายใต้ประมุขเดียวกันนี้ (Dual System) ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะพวกต่อมานี้เริ่มเรียกร้องตามอย่างหัวการได้แก่พวากสภาพใน โนเอ็มี่ ในขณะเดียวกัน จักรพรรดิออสเตรียก่อสร้างป้อมใหญ่ให้ลับชั้นชั้นยิ่งขึ้นด้วยการพยายาม จะผนวกบอสเนียและ Herzegovina ซึ่งหัวการเริ่มไม่เห็นด้วย

โดยสรุป นโยบายต่างประเทศของออสเตรียได้แก่ การส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของ จักรพรรดิและขยายอาณาเขตโดยผนวกบอสเนียและ Herzegovina จึงมีผู้วิจารณ์ว่า “ออสเตรียนิ ได้เป็นรัฐ หากแต่เป็นรัฐบาลซึ่งมีความสามารถเป็นพิเศษในการกอบโกยดินแดน...แสดงความ พ่อใจเรื่องโครงสร้างหรือการบริหารราชการแผ่นดินในรัฐน้อยเต็มที”⁴

ส่วนจักรพรรดิอ็อตโตมันก็มีปัญหาสภาพลักษณะกับบอสเตรีย ชาวสภาพได้กับกฎ เรียกร้องต้องการสิทธิ์ปักครองตนเองมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 และ เมื่อจักรพรรดิเสื่อมและโดย ความช่วยเหลือของรัสเซียและยูโรป (ในบางวาระโอกาสดังกล่าวมาแล้ว) บอลข่านก็มี รัฐเอกราชเกิดขึ้นดังนี้

1. เซอร์เบียเป็นเอกราชใน ค.ศ. 1817
2. กรีซเป็นเอกราชใน ค.ศ. 1832
3. รูเมเนียเป็นเอกราชใน ค.ศ. 1856
4. บอสเนียและ Herzegovina เป็นเอกราชใน ค.ศ. 1878
5. บัลแกเรียเป็นเอกราชโดยพฤตินัยใน ค.ศ. 1878

แต่บอลข่านยังมิได้รับเอกราชหมดทุกแคว้นแค่วันอาณาจักร ขบวนการกู้เอกราชจึงยังมี ปรากฏและทวีพลังมากขึ้นตามลำดับ รัฐที่ได้รับเอกราชก็ไฟใจที่จะขยายดินแดนเบียดบังเพื่อน บ้านของตน ลักษณะนิยมจึงพัฒนาการไปพร้อม ๆ กับลักษณะจักรพรรดินิยม ออสเตรียและรัสเซีย ได้เข้ามาร่วมกันทำการรื้อหนักของบอลข่านด้วยการสำแดงความทะเยานอย่างที่จะครอบครองบอลข่าน ดังจะเห็นได้ว่า ออสเตรียต้องการผนวกบอสเนียและ Herzegovina ซึ่งเป็นดินแดนสภาพฝ่ายใต้ ประชิดพรมแดนของอสเตรีย ทั้ง ๆ ที่นโยบายของอสเตรียในการผนวกสภาพต่อนได้นี้ ว่าไปแล้ว เป็นการดำเนินนโยบายที่ไม่คำนึงถึงการล้วงไกด์ ไม่คำนึงว่านโยบายเช่นนั้นเป็นความจำเป็น แท้จริงเพียงใด สมควรดำเนินนโยบายเช่นนั้นโดยแยกกับการเสียทางไม่ตรีกับรัสเซียหรือไม่ ออสเตรียกล้าดำเนินนโยบายเช่นนั้น เพราะแน่ใจว่าเยอรมันจะส่งเสริม ทั้ง ๆ ที่โดยเนื้อแท้แล้ว เยอรมันไม่มีผลประโยชน์แต่อย่างใดในบอลข่านอย่างแท้จริง นอกเสียจากดำเนินนโยบายเช่นนั้น

⁴ Charles Homer Haskins, Some Problems of the Peace Conference (Cambridge : Harvard University Press, 1920), p. 202.

เพื่อเอาใจօสเตรียมากกว่าอื่น บทบาทเยอร์มนีเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อօสเตรียกล้าปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เสี่ยงต่อการเผชิญหน้ารุสเซีย

ส่วนรุสเซียเองก็ต้องการเปิดสองช่องแคบโดยอ่อนอล่ำเป็นบันไดขึ้นแรกของการดำเนินการดังกล่าว ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 มาแล้วที่รุสเซียได้เพียรใช้หั้งยุทธวิธี (สังครวมไกรเมียและสังครวมกับจักรวรรดิอตโตมันหลาຍครึ้ง) และสันติวิธีโดยเชิงการทูต (ร่วมพันธมิตร) ในการแผ่ขยายอำนาจอาณาเขตเข้าไปในบล็อกข้าง แต่ครั้งแล้วครั้งเล่า มหาอำนาจทั้งหลายก็ได้สถาดกันรุสเซียไว้อย่างแข็งขัน รุสเซียมีได้ระย่อห้อดอยแต่อย่างใด รุสเซียได้แอบอ้างว่า การแผ่ขยายอำนาจอาณาเขตเข้าไปในบล็อกข้างนั้นเป็นการรวมເຟ່ພັນຫຼຸສລາຟກາຍໄດ້ການນຳຂອງຮູສເຊີຍເຫັນສາມາດຫຼັບຫຼືກົດຕັ້ງຕັ້ງໄດ້

ขวนการรวมເຟ່ພັນຫຼຸສລາຟເປັນທີ່ຮູຈັກນ້ຳໄປໃນຢູໂປ ແຕ່ມີຄອຮັບຮູເປັນບວນການທີ່ຖືກຕ້ອງຕາມກຸ່ມາຍ ຖຸກຄັ້ງທີ່ສລາຟກັບກຸ່ມປາບປາມອຍ່າງເດືອນດະປົກໂຮງດົກຢ່າງຕໍ່ໄປ ໃນໂບຊີເມີຍມີຫຸ່ມໜາວເຊົ້ອ ຄາຣລ ຄຣາມາຣ (Karel Kramar) ເຮັ່ມບວນການເຮັດວຽກໃຫ້ສລາຟສາມັກດີກັນ ໃນບລ້ອຂ່າ່ນກີ່ມີບວນການรวมສລາຟ ການເຮັດວຽກຂອງເອກະພາບຈັກຈັດອຕໂມນັນນັ້ນ ສ່ວນໃຫ້ຢູ່ມັກນີ້ມີຫຸ່ມໜາງກາຍນອກແທກແച່ງ ທັ້ງບວນການຂອງສລາຟຝ່າຍເໜືອ ແລະສລາຟຝ່າຍໃຫ້ລ້ວນຢືນດົກສໂກເປັນສູນຍິນປົງປົກປົກການແລະເປັນຜູ້ນໍາບວນການ ອຸປະສົກສໍາຫຼັບພວກສລາຟແລະຮູສເຊີຍຄື່ອ ອັດເສດຖີຍ ບລ້ອຂ່າ່ນເປັນຈຸດແໜ່ງຄວາມໄມ່ສັງເກດວິທີ່ປ່າກຸມາຫັນນາ ແລະທຳໃຫ້ສັນພັນທະກາພະຫວ່າງອັດເສດຖີຍກັບຮູສເຊີຍຕ້ອງເສື່ອມທຽມເສັນອານາ ໃນ ດ.ສ. 1897 ທັ້ງສອງຝ່າຍປະນີປະນອມທົກລົງເພີກເຂົ້າບລ້ອຂ່າ່ນ ທຳນອງແຊ່ເຢັ້ນ ເປັນການທົກລົງຮັກຍາສຕານະເດີມຂອງບລ້ອຂ່າ່ນ ເມື່ອຮູສເຊີຍພ່າຍແພີ້ງຢູ່ປຸນແລ້ວ ຮູສເຊີຍໄດ້ຫັນມາທາງບລ້ອຂ່າ່ນອີກຄັ້ງໜຶ່ງ ຕັ້ງແຕ່ ດ.ສ. 1906 ເປັນຕົ້ນນາ ເຫຼຸກຮັບໃຫ້ມາແລ້ວກັບຈັກຈັດອຕໂມນັນ ອັດເສດຖີຍພາຍານກີ່ດັກນສລາຟໃນຈັກຈັດຂອງຕຸນນີ້ໃຫ້ເຮັດວຽກຂອງເອກະພາບຮູສເຊີຍເອົາພາຍານເຂົ້າແທກໃນບວນການรวมສລາຟໃນບລ້ອຂ່າ່ນ

ໃນວຽກທຫາຮອງອັດເສດຖີຍເອົາ ໄດ້ມີການວາງແພນພາວກເໜື້ອເມີຍ ເຮັ່ມດ້ວຍການຕັດກາຮັບຕັດ ແຕ່ເໜື້ອເມີຍກີ່ເອາດວ່ອດີໄປກ້າກັນເຍອຣົນແທນ ສັນພັນທະກາພະຫວ່າງອັດເສດຖີຍກັບເໜື້ອເມີຍເລວລົງ ເມື່ອເໜື້ອເມີຍໄດ້ແສດງທ່າທີ່ຮັມສລາຟໃນບລ້ອຂ່າ່ນ ກາຍໄຕກາຮັບສັນສົນອູ້ນໃນທີ່ຈາກຮູສເຊີຍ ດີນແດນທີ່ເໜື້ອເມີຍໝາຍພາວກຄື່ອ ບອສເນີຍແລະເອົ້ວເໜື້ອກວິນາສິ່ງນີ້ເຊື່ອຫາດີວັດນອຽນຄລ້າຍຄລື້ງກັນ ແລະຍັງໝາຍພາວກພວກສລາຟຝ່າຍໄດ້ການປົກໂຮງຂອງຈັກຈັດອັດເສດຖີຍ ອັດເສດຖີຍຈິງໝາຍເພີ້ຈື້ກີກ ຕັດຫາທາງເໜື້ອເມີຍ ຮູສເຊີຍເອົາໝາຍເປີດຊ່ອງແຄນຄວາມທົກລົງແໜ່ງປີ 1897 ຈຶ່ງດ້ານມີ່ມີ່ອາຈານອອກຕອບຄວາມປະສົງຂອງຮູສເຊີຍແລະອັດເສດຖີຍໄດ້ທັ້ງສອງຝ່າຍຕ້ອງການທີ່ຈະຈຶ່ງສັນເພື່ອເອົາເມື່ອລົນ (ດ.ສ. 1878)

การผนวกบおそเนียและเออร์เซโกวีนา

(ตุลาคม ค.ศ. 1908 – เมษายน ค.ศ. 1909)

เหตุการณ์ในจักรวรรดิออตโต้มันนีส่วนเสริมสร้างความหวังแก่รัสเซียและออสเตรีย ในเดือนกรกฎาคม 1908 ความเคลื่อนไหวเยาวชนเตอร์ก (Young Turk Movement) ได้ก่อการปฏิวัติขึ้นในมาซิโดเนีย บีบบังคับให้จักรวรรดิออตโต้มันต้องจำนำน ยอมให้สิทธิ์การปกครองตามระบบประชาธิปไตยและปฏิรูปจักรวรรดิ รัสเซียและออสเตรียติดต่อเจรจา กันเป็นทางการ เรื่องนอล่าทันที รัสเซียมีความเชื่ออยู่ว่าประเทศหนึ่งว่า เมื่อตนได้ใช้ยุทธวิธีในตะวันออกไกล งานพ่ายแพ้ยกยศมาแล้ว รัสเซียควรใช้สันติวิธีโดยเชิงการทูตเจรจาประนอม และโดยเจ้าเลี้ห์ เพทุนยาเพื่อผลประโยชน์ที่ตนประถานาในนอล่า ผู้ริเริ่มการเจรจาจึงเป็นฝ่ายรัฐมนตรีว่าการ ต่างประเทศของรัสเซียชื่อ อิสโวลสกี¹ ในเดือนกรกฎาคม เขาได้ทابathamขอเจรจากับนายอาลัวส์ เอเรนทัล (Alois Aehrenthal) รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของออสเตรีย ได้มีการเปิดการ เจรจา กันในวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1908 ที่ปราสาทบุชเลา (Buchlau, ในโบฮีเมีย) ความ ตกลงนี้เป็นความลับ ทว่าส่อลักษณะว่าจักมีฝ่ายหนึ่งโพที่จะถูกหลอกลวง ถือเป็นวันแห่ง คุนไม่ ("a day of dupes") ก็ว่าได้² คือเป็นความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของฝ่ายรัสเซีย เพราะราย ละเอียดของการเจรจาไม่มีรายงานปรากฏ เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า ต่างฝ่ายต่างตกลงกันได้ใน หลักการใหญ่ แต่ไม่ได้กำหนดให้แน่ชัดลงไปว่าจะใช้กรรมวิธีใดและกำหนดเวลาใดให้แน่นอนเพื่อ ปฏิบัติการ เป็นเหตุให้ออสเตรียพยายามโอกาสกระทำการได้ตามอำเภอใจโดยที่รัสเซียมีอาจ จะ กล่าวหาออสเตรียได้เลย เพราะรัสเซียเป็นฝ่ายที่ไม่รับรองในการเจรจาเพียงพอเอง กล่าวคือ ยินยอมให้ออสเตรียผนวกบおそเนียและเออร์เซโกวีนาโดยไม่เฉลี่ยวใจถึงวิธีการผนวก และรัสเซีย เองมิได้ขอคำมั่นสัญญาที่แน่นอนจากออสเตรียว่าจะสนับสนุนรัสเซียนในกรณีซ่องแอบลักยณะได้³

หลังจากการเจรจากันออสเตรียแล้ว อิสโวลสกีได้เดินทางเยือนเหล่ามหาอำนาจ เพื่อขอความเห็นชอบที่รัสเซียจะเปิดสองช่องแคน อิตาลีมีที่ทำเห็นดีเห็นชอบด้วย โดยหวังไว้ว่า ตนจะถือโอกาสบีดครองทริปولي (Tripoli, ในแอฟริกาเหนือ) ฝรั่งเศสมองว่าครั้งที่จะเอาใจรัสเซีย อยู่แล้วก็เห็นดีเห็นชอบด้วย ส่วนอังกฤษยังสงวนท่าทีของตนอยู่

ฝ่ายออสเตรียเองถือว่าได้รับความเห็นชอบจากรัสเซียแล้ว ออสเตรียจึงได้รับ “รูบัต” เพดีจ “ศึกในอก” ของตนให้ได้ก่อน ท่านกลางภาวะปฏิวัติโดยกลุ่มเยาวชนเตอร์กในจักรวรรดิ

¹Hale, op. cit., p. 255.

²Corrie, p. 264.

ออตโตมันนั้นเอง ออสเตรียได้รับปฏิบัติการไปตามลำพังอย่างจับไวโดยไม่คำนึงว่าเป็นการละเมิดสนธิสัญญาเบอร์ลิน

ออสเตรียได้สนับสนุนบัลแกเรียให้ประกาศตนเป็นเอกสารจากจักรวรรดิออตโตมันในวันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ. 1908 เป็นการวางแผนระยะยาวโดยที่อิสโตรสก์ไม่ทันรู้ตัว วันรุ่งขึ้นออสเตรียได้ประกาศผนวกบอสเนียและเซอร์เบโกวีนา ท่านกลางความดื้นตะลึงของรัสเซีย ยุโรปเพิกเฉย กับการผนวกนั้น วงการหนังสือพิมพ์รัสเซียโจนติการกระทำของออสเตรียอย่างกรดแคน เซอร์เบียแคนเคืองที่ตนเองจุ่นจ่ำเกินไปจนชวดโอกาสรวมบอสเนียและเซอร์เบโกวีนา เป็นเหตุให้ออสเตรียสามารถใช้ดินแดนสองแห่งนั้นปิดกั้นเซอร์เบียให้มีทางออกทางทะเลสู่ทะเลเอเดรีติก (Adriatic) และทำให้เซอร์เบียหมดโอกาสที่จะตั้งมหาเซอร์เบีย (Greater Serbia) เซอร์เบียจึงมีปฏิกริยาตอบโต้รุนแรงมาก ดังปรากฏว่า มีการชุมนุมประท้วง รัฐบาลประกาศระดมพลบางส่วนและยื่นบันทึกประท้วงถึงเหล่าสมาชิกร่วมลงนามในสนธิสัญญาเบอร์ลิน เพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขสนธิสัญญาย่างเคร่งครัด หรือมีฉะนั้นก็ต้องมีการติดต่อเจรจาตกลงเพื่อเป็นการทดเชย (“a corresponding compensation”)

โดยนัยแล้ว วิกฤติการณ์บอสเนียได้พัฒนาไปสองแนวทาง แนวทางนึงเป็นวิกฤติการณ์ขัดแย้งระหว่างเซอร์เบียกับออสเตรียที่คุกคามสันติสุขของบล็อกข้างใต้โดยตรง อีกแนวทางนึงเป็นการพยายามที่จะทำให้พฤติกรรมของออสเตรียและบัลแกเรียมีความถูกต้องชอบธรรมโดยนิตินัย

การที่ออสเตรียจวยกระทำการครั้งนั้นทำให้รัสเซียผิดหวังมาก ออสเตรียผนวกดินแดนแล้ว แต่รัสเซียยังไม่อาจเปิดช่องแคบได้ เท่ากับรัสเซียเปิดโอกาสส่งเสริมออสเตรียโดยมิได้สิ่งใดตอบแทน เป็นการพ่ายแพ้เชิงการทูตเป็นอย่างยิ่ง รัสเซียจึงเรียกร้องให้ยุโรปเปิดประชุมแต่ไม่สำเร็จ เพราะออสเตรียและเยอรมันปิดข้อเสนอ

ออสเตรียได้ผนวกดินแดนสมประสงค์แล้ว รัสเซียจะได้กระทำการตามที่ตั้งหวังหรือไม่? ยุโรปไม่ยินยอมเห็นชอบกับการที่รัสเซียจะเปิดสองช่องแคบ อังกฤษพยายามที่เยาวชนเตอร์กี้ดอดนาจากการปักกรองที่นครคอนสแตนติโนเปิล ทำให้อังกฤษทรงอิทธิพลสูงในจักรวรรดิออตโตมัน อังกฤษไม่ต้องการเห็นรัสเซียมาแข่งขันกับตน จึงไม่ยินยอมให้รัสเซียเปิดสองช่องแคบ ฝรั่งเศสเองก็เห็นด้วยกับอังกฤษ เมื่อห้องสองประเทศซึ่งเป็นภาคีไตรมาตรหันหลังให้รัสเซีย รัสเซียก็ย้อมจะกระอักกระอ่วนใจและรู้สึกเสียหน้าเป็นอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกัน สัมพันธภาพระหว่างออสเตรียกับเซอร์เบียก็ตึงเครียดขึ้นจนออสเตรียเองตัดสินใจที่จะใช้กำลัง ถ้าจำเป็น ในเกมนี้ รัสเซียมีได้ถือไฟเหนือนมือแล้ว บัลแกเรียและออสเตรียได้เดินการทูตตกลงกับจักรวรรดิออตโตมัน (กุนภาพันธ์ ค.ศ. 1909) จนได้รับการรับรองการกระทำของสองชาติ เซอร์เบียยังแคนใจมากขึ้น

เพาะการเรียกร้องขอค่าชดเชยเริ่มไรน้ำหนัก รุสเซียเองก็เห็นแต่ความอัปยศรออยู่เมืองหน้าที่ ตนไม่อาจปกป้องแม้ตัวรุสลาฟอย่างเชอร์เบีย

օօสเตรียเคยสอนรุสเซียหลายบทเรียนแล้วตั้งแต่สังคมรามไครเมีย (ค.ศ. 1856) รุสเซียเองมิได้เรียนรู้บทเรียนเหลียว่าถูกหลอกใช้ตลอดเวลา รุสเซียไม่มีทางเลือกนอกจาก กล้ากเลือนความอัปยศไว้ เขอมนี้ได้เหยียบย้ำเข้าเติมด้วยการสนับสนุนอสเตรียเต็มที่ และได้ส่ง บันทึกไปถึงเหล่าสมาชิกสนธิสัญญาเบอร์ลินเพื่อเรียกร้องให้ยกเลิกมาตรา 25 ของสนธิสัญญา บันทึกที่บันทึกต่อรุสเซียเป็นการตอบหน้ารุสเซียโดยตรง แม้บันทึกนั้นมิใช่คำขาด แต่ก็ส่อลักษณะ ยืนคำขาดต่อรุสเซียโดยปริยาย ถ้ารุสเซียปฏิเสธ ก็ต้องเสียงทำสังคมรักกับอสเตรียที่มีเยอรมนี ทบุนหลังเต็มที่ รัฐมนตรีว่าการยุทธนาชีการของรุสเซียได้แผลงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า โอกาส渺茫นจะได้รับการอนุมัติจากจักรวรรดิรัสเซีย แต่ด้วยกรณีที่รุสเซียได้รับการต้อนรับอย่างหนัก และท้ายสุด จำต้องยอมรับบันทึกของเยอรมนี แม้จะเต็มไปด้วยความอัปยศเพียงใดก็ตาม

เมื่อรุสเซียต้องถอย เชอร์เบียก็ต้องได้รับรองเช่นเดียวกัน อังกฤษได้เข้าใกล้เกลี้ยความ ขัดแย้งระหว่างออสเตรียกับเชอร์เบีย เมื่อไรรุสเซียทบุนหลังและรุสเซียเองก็ต้องยอมรับรองการ ผนวกบอสเนียและเซอร์เบโกวีนา เชอร์เบียก็ไม่มีทางเลือก ญี่ปุ่นได้ผลักดันให้เชอร์เบียปฏิบัติ ตามรุสเซียเพื่อเห็นแก่สันติภาพทั่วไป

เชอร์เบียได้ยินยอมยุติความขัดแย้งกับออสเตรียโดยปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งจะเป็น เครื่องพิสูจน์ถึงเจตจำนงของทั้งสองฝ่ายในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1914 ดังต่อไปนี้

1. เชอร์เบียรับรองการผนวกบอสเนียและเซอร์เบโกวีนา
2. เชอร์เบียจะสละสิทธิ์แบบอ้างขอค่าชดเชยได้ ๆ
3. เชอร์เบียจะยุติการปลุกระดมมวลชนโน้มน้าวชราวนเชื้อในแวดวงชาว슬าฟของ ออสเตรียภาคใต้
4. เชอร์เบียจะปราบปรามกองโจรตามพรบแผนของทั้งสองฝ่าย

วิกฤติการณ์ผนวกบินเดนได้สะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดและความขัดแย้ง ปั่นป่วนที่มีมาช้านานให้ปรากฏเด่นชัดขึ้น และวิกฤติการณ์นี้ได้ทิ้งร่องรอยไว้แต่ความไม่สงบแก่ หมู่ดิน ความระวางแคลงใจกันและเดคนาร้าย อีกทั้งสำแดงให้เห็นความสั่งสาระสำคัญในมวลหมู่ มหาอำนาจในการแสวงหาอำนาจการยับยั้งวิกฤติการณ์ แต่ที่นับว่าสำคัญยิ่งคือ วิกฤติการณ์นี้ ได้พิสูจน์ถึงความผูกพันที่ไตรมิตรมีต่อกัน ฝรั่งเศสวังดูเป็นกลางและพยายามออกห่างจาก วิกฤติการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อังกฤษมีที่ทำเห็นใจรุสเซียในชั้นต้น แต่แล้วกลับแสดง ตนเป็นคนกลางใกล้เกลี้ยกรณ์พิพาท ไตรภาคีพันธมิตรได้แสดงพลังเหนือกว่าไตรมิตรมาก

เยอรมันบังเกิดความมั่นใจมากขึ้นว่า ไตรมาต้มีได้ทรงพลังเท่าไidenัก ออสเตรียก็มีความมั่นใจในคุณค่าของการมีเยอรมันเป็นมิตรมากขึ้น

การที่เยอรมันส่งเสริมออสเตรียในการปฏิพาทเรื่องนอลข่านเป็นการดำเนินนโยบายสอดคล้องกับแผนการทางทหารที่ได้วางไว้เพื่อเพดีจศึกกระหนาบข้าง ด้วยการผูกมิตรกับออสเตรียไว้ แต่เยอรมันได้ดำเนินการพลัดหลวงประการ เป็นการผิดจุดมุ่งหมายเดิมของระบบพันธมิตรที่บิスマาร์คได้ตั้งไว้ กล่าวคือระบบพันธมิตรต้องสามารถรักษาสถานะเดิมและดูถูกภาพแห่งอำนาจในยุโรป ผูกมัดทุกฝ่ายให้มีโอกาสก่อสังหารมำทำลายสันติภาพความสงบสุข การทูตเยอรมันดังต่อไปนี้ในแนวตรงกันข้าม ในขณะที่บิسمาร์คไม่มีข้อความให้ออสเตรียจ่วยโอกาสขยายดินแดนในนอลข่านโดยถือความเป็นพันธมิตรกับเยอรมันเป็นเครื่องมือ บิสมาร์คไม่เคยยินยอมให้เยอรมันได้ต้องเข้าสู่สังหารมำช่วยออสเตรียในการฟื้นนอลข่านโดยเด็ดขาด ตั้งแต่ค.ศ. 1890 ออสเตรียได้ท่านท่านดูท่าที่เห็นว่าเยอรมันได้เปลี่ยนแนวโน้มอย่างมากไปแล้ว ความเดื้มใจของเยอรมันทำให้ออสเตรียมั่นใจมากพอที่จะแผ่ขยายดินแดนเข้าไปในนอลข่านโดยเดียง เพชญหน้ากับรัสเซีย บทบาทของเยอรมันนี้เบื้องหลังออสเตรียทำให้รัสเซียชุนเคืองมาก บรรดามหาอำนาจฝ่ายไตรมาต์เรองเลิงเห็นแต่ว่า กัยมหันต์ที่คุกคามยุโรปคือเยอรมันมิใช่ ออสเตรียถ้าปราศจากเยอรมัน ออสเตรียย่อมไม่อาจหาญที่จะกระทำการเสี่ยง เช่นนั้น ยุโรปรึ่งกลัวเยอรมันจะเป็นผู้จุดชนวนสังหารมำทำลายสันติสุขในยุโรป

ขั้นตอนการทูตของเยอรมันในวิกฤติการณ์การพนาภดินแดนจึงหมายถึงการเพิ่มพลังแก่ฝ่ายไตรมาต์ เยอรมันเรองกีกริ่งเกรงกัยมีด ได้มีการตกลงให้ความร่วมมือกับออสเตรียในการร่วมปฏิบัติการทางทหารตามแผนชลิเฟน (Schlieffen Plan) ความผูกพันต่อ กันเป็นพันธมิตรเพื่อป้องกันตนเอง (Defensive Alliance) ได้กล้ายเป็นพันธมิตรบรรกรุกผูกมัดเยอรมันให้มีภาระผูกพันในการเสริมสร้างฐานะยั่นเสื่อมทรัมของอสเตรียในวงการเมืองของยุโรปตะวันออกให้ทรงพลังขึ้น ฝ่ายไตรมาต์ก็มีได้นิ่งนอนใจเท่าไidenัก ฝรั่งเศสและรัสเซียได้เสริมสร้างกำลังแสนบานภูมานาไปใหญ่ ใน ค.ศ. 1909 รัสเซียได้สับเปลี่ยนหน้าที่ โดยเสนอให้การทหารได้ทำหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการยุทธนาธิการแทน การปฏิรูปกองทัพเป็นการมุ่งสร้างพลังต่อรองทางการทูตแก่รัสเซียให้ต้องเพลี่ยงพล้ำอัปร้าชัยอีก ในขณะเดียวกัน รัสเซียก็แสวงหา มิตรมากขึ้น ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1909 รัสเซียได้ทำความตกลงกับอิตาลีว่า อิตาลีจะยอมรับรู้ว่าอิตาลีต้องการทรัมป์ ความตกลงนี้ได้แยกสายพลังของไตรภาคีพันธมิตรลงได้ระดับหนึ่ง

ฝ่ายไตรมิตรเองก็ไม่ได้ตั้งมั่นสัตย์ซื่อต่อคู่ภาคเท่าไอนัก อังกฤษและเยอรมันได้พยายามแสร้งหาหนทางที่จะผูกมิตรกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น แต่เงื่อนไขของหั้งสองฝ่ายนั้นไม่มีฝ่ายใดปฏิบัติตามได้ อังกฤษเรียกร้องให้เยอรมันลดอัตราการสร้างราชนาวี เป็นความต้องการสร้างมิตรไม่ตรีด้วย แต่ไม่ต้องการข้อผูกมัดทางการเมือง ส่วนเยอรมันเรียกร้องขอข้อผูกมัดทางการเมืองก่อน โดยอ้างว่าราชนาวีเป็นพลังอำนาจที่จะรักษาความมั่นคงของเยอรมัน จะลดอัตราการสร้างราชนาวีต่อเมื่ออังกฤษสัญญาไว้วางตนเป็นกลางในกรณีที่เยอรมันมีเหตุต้องทำการบ้าน ฝรั่งเศสหรือรัสเซีย อังกฤษถือว่าการที่เยอรมันสร้างราชนาวีใหญ่โตเป็นการคุกคามบ่อนทำลายดุลยภาพแห่งอำนาจของยุโรปที่อังกฤษจำต้องรักษาไว้เปลี่ยนแปลง อังกฤษจึงหันหน้าไปหนุนหลังมหาอำนาจที่อ่อนอำนาจกว่าเยอรมัน ถ้าอังกฤษหันไปผูกมิตรกับเยอรมัน จะเป็นการเปิดโอกาสให้เยอรมันหาญแพร่ขยายอำนาจโดยไม่หยุดยั้งเพื่อครอบงำทั่วโลก แต่เยอรมันคาดเดาว่า ถ้าตนแสดงกำลังแสนยา弩ภาพคุกคามแล้ว อังกฤษจะหัวดวิตก ยอมอ่อนช้อตกลงตามเงื่อนไขของตนการดำเนินนโยบายท้าทายเช่นนั้นกลับมีส่วนเร่งรัดให้อังกฤษผูกมิตรกับฝรั่งเศสและรัสเซียแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

นอกจากเยอรมันจะเจรจาต่อรองกับอังกฤษแล้ว เยอรมันยังพยายามสร้างสัมพันธไมตรีกับรัสเซีย ด้วยจุดมุ่งหมายจะแยกรัสเซียจากอังกฤษ แต่รัสเซียไม่ต้องการเข่นนั้นรัสเซียต้องการใช้สัมพันธภาพระหว่างตนกับอังกฤษเป็นเครื่องมือต่อรองอำนาจทางการเมืองกับเยอรมัน ถึงที่รัสเซียสนใจเจรจา กับเยอรมันเป็นเรื่องของล่ำบ้านและเปอร์เซีย การเจรจาจึงไร้ผล

ความพยายามใด ๆ ที่จะให้สัมพันธภาพระหว่างเยอรมันกับอังกฤษและรัสเซียกระแสต้องขึ้นนั้น ท้ายสุดก็ล้มเหลวด้วยเหตุที่เยอรมันได้ก่อกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสด้วยเรื่องมอร์อกโกอิก เป็นครั้งที่ 2 การเปลี่ยนนักการทูตในมหาอำนาจทั้งหลายก็มีส่วนเช่นกัน ตั้งแต่ ค.ศ. 1910 นักการทูตคนใหม่ชื่อ นาย ชาโซโนฟ (Sazonov) มีอุปนิสัยเยือกเยี้ยนใส่สันติมากกว่ากระเทียนกระหือรือก่อสงคราม เยอรมันได้นายเบทมัน โบลเวก (Bethmann Hollweg) นักการทูตที่ถังเลตต์ดลินนโยบายไม่เด็ดขาดและรู้สูตรว่าการต่างประเทศซื้อ คีเดอเลน เวชเตอร์ (Kiderlen Waechter) ซึ่งมุ่งผูกมิตรกับรัสเซียเพื่อทำลายวงล้อมเยอรมัน ในฝรั่งเศสผู้นำคนใหม่ค่อนข้างจะชาตินิยมรุนแรงคือ นายเรย์มอนด์ ปองคาเร (Raymond Poincare) ผู้ถือเยอรมันเป็นศัตรูอันดับหนึ่ง จึงมุ่งดำเนินนโยบายผูกมิตรกับรัสเซียและอังกฤษให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะฝรั่งเศสและเยอรมันต่างก็พยายามจะย่านเกตนาคมและนโยบายอังกฤษให้เด่นชัดที่สุดว่า อังกฤษมีความปรารถนาที่จะผูกพันตนเองกับยุโรปมากน้อยเพียงใด

วิกฤติการณ์มอร์อกโกี ค.ศ. 1911

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1911 วิกฤติการณ์เกิดขึ้นในมอร์อกโกี สืบเนื่องมาจากการระสั่นสะท้านภายใน ฝรั่งเศสแพรกแซงทางทหารทันที ด้วยท่าทีคุกคามหวังบีบบังคับฝรั่งเศสให้อ่อนข้อ เยอรมนีเข้าแทรกแซงทางทหารเรียกร้องต้องการสิทธิ์เสมอฝรั่งเศสในมอร์อกโกี รูสเซียซึ่งเคยอปปัคกับความเป็นกลางของฝรั่งเศสในสังคมรุสเซีย ได้ทดสอบฝรั่งเศสรั้งนี้ด้วยการตั้งตนเป็นกลาง ฝรั่งเศสมุ่งขึ้นใจยิ่งนัก เริ่มพิจารณาค่าแห่งการเป็นพันธมิตรของรูสเซีย และหวังสนับสนุนทั้งนี้กับเยอรมนี แต่เยอรมนีเรียกร้องต้องการคงอยู่ของฝรั่งเศส (French Congo) ซึ่งเป็นการเรียกร้องที่เกินไป แม้แต่วังกฤษเองก็ไม่เห็นด้วยโดยแสดงท่าทีหนุนฝรั่งเศสมิให้ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องนั้น เป็นการเสียงสังคมรุสเซียกับเยอรมนีโดยแท้ อังกฤษยังได้ยินข้อมูลนายลอดด์ จอร์จ (Lloyd George) รัฐมนตรีว่าการคลังของอังกฤษและสุนทรพจน์กล่าวเตือนเยอรมันว่า

การเพชรษุหัวระห่ำว่างอังกฤษและฝรั่งเศสกับฝ่ายเยอรมนีรุนแรงถึงขั้นต่างฝ่ายต่างเคลื่อนไหวกำลังเตรียมรบ ก่อเกิดความตระหนกแก่เยอรมนีซึ่งตั้งใจจะเรียกร้องโดยคุกคาม มิได้มีเจตนาจะทำสังคม ในวันที่ 4 พฤษภาคม เยอรมันจึงจัดตั้งกองยมจานนเมื่ออีกฝ่ายแสดงท่าทีแข็งข้น โดยลงนามในสนธิสัญญากับฝรั่งเศส

วิกฤติการณ์มอร์อกโกูติลิงโดยเยอรมันเป็นฝ่ายประสบความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายขู่คุกคาม (Policy of Threat) ฝรั่งเศสถือเยอรมันเป็นศัตรูอันดับหนึ่ง หนทางที่เยอรมันจะผูกมิตรกับฝรั่งเศส ให้อังกฤษเป็นกลาง และรูสเซียเป็นพันธมิตรได้ล้วนสุด ฝ่ายไตรมิตรเองก็ได้ตระหนักว่า ทั้งรูสเซียและฝรั่งเศสต้อง “ก้มเกล้าประนมกร” ให้แก่เยอรมันถึง 2 ครั้ง คือเมื่อครั้งเกิดวิกฤติการณ์พนวกดินแดนบอสเนียและ Herzegovina และวิกฤติการณ์มอร์อกโกูติลิงที่ 2 ถ้าไตรมิตรไม่พยายามสร้างพลังเพื่อผลักดูถอยภาพแห่งอำนาจในยุโรปให้สมดุลแล้ว ไตรมิตรก็จะตกเป็นเหยื่อของอังกฤษแทนเท้าไตรภาคีพันธมิตร ไตรมิตรจึงเร่งสร้างกำลังแสนยานุภาพแข็งกับไตรภาคีพันธมิตร และในขณะเดียวกันก็พยายามหาทางทำความเข้าใจอันดีกับเยอรมันใหม่ ที่สำคัญคือ ความพยายามของอังกฤษ ดังจะเห็นได้ว่า ก่อนเกิดสังคมโลกในปี 1914 นั้นเยอรมันกับอังกฤษสามารถตกลงกันได้ในเรื่องอาณานิคมในแอฟริกาและเรื่องโครงการสร้างเส้นทางรถไฟแยกแฉด เรื่องเดียวที่ตกลงไม่ได้ใน ค.ศ. 1912 คือ เรื่องราชนาวีเยอรมันไม่ได้ติดตามเรื่องราวด้วยตัวเองได้ ด้วยเยอรมันเร่องน้ำอันใจอังกฤษผิดพลาดมาก กล่าวคือ การที่อังกฤษร่วมไตรมิตรโดยยังผูกมิตรกับฝ่ายไตรภาคีพันธมิตร หมายถึงการที่อังกฤษถือนโยบายวางแผนเป็นกลางในทุกกรณี

การทابานทางไม่ตระหง่านอังกฤษกับเยอรมันล้มเหลวใน ค.ศ. 1912 อีก ตามมาด้วยการที่อังกฤษและฝรั่งเศสผูกมัดกันทางทหารแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในเดือนสิงหาคม กองทัพเรืออังกฤษย้ายจากเกาะมอลตา (Malta, กลางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน) “ไปประจำการรักษาช่องแคบบินบรัดาร์ (Gibraltar) และรักษาชายฝั่งทะเลอังกฤษ ตลอดจนรักษาอำนาจผลประโยชน์ของสองฝ่ายในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทั้งสองฝ่ายยืนยันว่าการป้องกันทางทหารที่มีต่อกันมิได้หมายถึงการจำกัดเสรีภาพของฝ่ายใดในการตัดสินใจในอนาคตว่าควรช่วยอีกฝ่ายทางทหารหรือไม่” การประจำการกองทัพเรือของสองฝ่ายมิได้หมายถึงการแบ่งสรับส่วนหน้าที่เดียวพร้อมที่จะร่วมรับแต่อย่างใด ถ้ามีกรณีฝ่ายใดถูกรุกราน อาจจะมีความจำเป็นที่จะพิจารณาว่าควรให้ความช่วยเหลือทางทหารหรือไม่เพียงใด อังกฤษยังการพิจารณาการรุกรานนั้นในทันทีและพิจารณามาตรการการสกัดกั้นการรุกรานนั้น

แม้ความผูกพันกับอังกฤษจะยังไม่เต็มใจกัน ฝรั่งเศสมิได้แสดงความไม่พอใจออกมากอย่างเปิดเผย ฝรั่งเศสรอได้ พร้อมที่จะให้สถานการณ์โลกค่อย ๆ บีบบังคับอังกฤษมาสู่ฝ่ายฝรั่งเศสในอนาคต ในระหว่างนั้นเองฝรั่งเศสได้พยายามผูกมัดรัสเซียให้แน่นแฟ้นขึ้น ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1912 ปีกคราเรียอนรุสเซีย แต่การทุตของรุสเซียขณะนั้นประสบความปั่นป่วนขาดการประสานงานกับหลายฝ่าย รุสเซียไม่พอใจที่จักรวรดิอตโตมันปิดช่องแคบในภาวะสหกรณ์กับอิตาลีด้วยเรือทวิปอลี (Tripoli, ในแอฟริกาเหนือ) ใน ค.ศ. 1911 การปิดช่องแคบเท่ากับเป็นการปิดเส้นทางการค้าระหว่างตะวันตกกับรุสเซีย โดยเฉพาะเมืองเบรุตุลีได้รับการเร่งรัดพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรม จำเป็นต้องติดต่อกับโลกภายนอกโดยผ่านช่องแคบ

วิกฤติการณ์ในควบคุมช่องแคบ

ตั้งแต่ ค.ศ. 1911 รุสเซียมุ่งดำเนินนโยบายควบคุมช่องแคบโดยพยายามผูกมิตรอุตสาหกรรมกับอิตาลี ฝรั่งเศสและต้องการให้จักรวรดิอตโตมันยินยอมให้รุสเซียควบคุมช่องแคบแต่ในขณะนั้น การประสานงานเพื่อดำเนินนโยบายดังกล่าวค่อนข้างจะไร้ประสิทธิภาพ บรรดาราชทูตรุสเซียประจำรัฐเอกราชต่าง ๆ ในนอร์เวย์ได้มุ่งดำเนินนโยบายแสวงหาอำนาจอิทธิพลในบอลาบ้านโดยมิได้แจ้งให้ทางการรุสเซียทราบ ก่อเกิดการทูตซ้อน (Dual Diplomacy) กล่าวคือนโยบายรุสเซียเป็นทางการคือ มุ่งเปิดช่องแคบ นโยบายของวงการทูตรุสเซียในบอลาบ้านมุ่ง

¹Ibid., p.279.

แสวงหาอำนาจผลประโยชน์ในบล็อกข้าง ไม่ได้ปฏิบัติตามนโยบายหลักของรัสเซีย ชาร์องได้ทรงทำให้การทูตรัสเซียปั่นป่วนยิ่งขึ้นตามน้ำพระทัยอันเรวน โดยทรงส่งเสริมให้เซอร์เบียและบัลแกเรียเป็นพันธมิตรแห่งนาซีโดเนีย (Macedonia) ของจักรวรรดิอตโตมัน เป็นเวลาเดียวกันกับที่นายป่วงค่าเรือรัสเซีย ผู้รังเศสแสดงตนสนับสนุนให้บล็อกข้างตั้งสันนิบาตขึ้น (Balkan League) ก่อเกิดความดื้นตัวเต็มที่แก่ฝ่ายพากเยาวชนเตอร์ก จักรวรรดิอตโตมัน พัวพันสังคมร่วมกับอิตาลีอยู่ จึงไม่อาจใช้มาตรการเด็ดขาดกับบล็อกข้างได้เต็มที่ ออสเตรียได้แต่เฝ้าดู เพราะขณะนั้นกำลังเผชิญปัญหาการปักครองภายใต้จักรวรรดิของตนอยู่ เยอรมนีไม่สนใจทราบเท่าที่ออสเตรียไม่แตะต้องปัญหานบล็อกข้าง สันนิบาตบล็อกข้างจึงก่อตั้งขึ้นมา

สิ่งที่รัสเซียคาดไม่ถึงก็คือ สันนิบาตบล็อกข้างมุ่งทำสังคมรัชเดินจักรวรรดิอตโตมัน สันติภาพในบล็อกข้างเริ่มสั่นคลอน เหล่ามหาอำนาจก็วิตกว่าตนอาจต้องเข้าเกี่ยวข้องอีก จึงมีการตกลงเรียกประชุมในเดือนตุลาคมเพื่อพิจารณารักษาสถานะเดิมของบล็อกข้าง แต่สายเสียงแล้ว ความบาดหมางระหว่างบล็อกข้างกับจักรวรรดิอตโตมันได้ถึงจุดแตกหักแล้ว แผนเผด็จศึกจักรวรรดิอตโตมันนั้นก็มิได้ยินยอมให้รัสเซียรับรู้แต่อย่างใด รัสเซียมิได้ล่วงรู้แผนการณ์ของสันนิบาตบล็อกข้าง รัสเซียได้พยายามใช้อิทธิพลบีบสันนิบาตบล็อกข้างให้ยับยั้งชั่งใจ แต่ก็ไร้ผลโดยสิ้นเชิง รัสเซียผู้ส่งเสริมการก่อการก่อการก่อการก่อการก่อการก่อการกระทำการในลักษณะถูกมือชก รัสเซียมิอาจควบคุมเหล่าพันธมิตรของตนในบล็อกข้างได้อีกต่อไปแล้ว รัสเซียจึงตกลงอยู่ในสภาวะดังที่นายป่วงค่าเรือได้กล่าวไว้เองเมื่อวันที่ 5 ตุลาคมว่า รัสเซีย “...พยายามที่จะแตะเบրค แต่ก็เป็นฝ่ายสตาร์ทเครื่องเสียง [เสียแต่แรก] ”⁸

บล็อกข้างไม่อาจจะยินยอมให้ยุโรปแก้ปัญหานบล็อกข้าง เพราะเกรงว่า บล็อกข้างจะขาดเหตุผลชอบธรรมในการแบ่งสรรปันส่วนดินแดนในบล็อกข้าง คำเตือนของที่ประชุมยุโรปไม่อาจจะสกัดกั้นมิให้บล็อกข้างเข้าสู่สังคมที่ตนมั่นใจในชัยชนะ โอกาสหนทางเหลือเกินในระยะนั้น เพราะจักรวรรดิอตโตมันผู้อ่อนเปลี่ยนจากการทำสังคมรักน้ำใจมาแล้ว ย่อมสิ้นสุดพลังใดที่จะรักษานบล็อกข้างไว้ได้ สันนิบาตบล็อกข้างเพิกเฉยต่อคำเตือนของออสเตรียและรัสเซียที่ห้ามเปลี่ยนสถานะเดิมในบล็อกข้างโดยยุทธวิธี

มองเห็นได้公然ประการสังคมรักน้ำใจที่จักรวรรดิอตโตมัน ตามมาด้วยสันนิบาตบล็อกข้าง จักรวรรดิอตโตมันเพลี้ยงพล้ำ ต้องยอมสงบศึกในเดือนธันวาคม โดยสละบล็อกข้างให้เป็นเอกราช ยกเว้นช่องแคบเท่านั้นที่ยังเป็นของจักรวรรดิอตโตมัน ท่ามกลางวิกฤติการณ์นั้น ออสเตรียได้ปักกันเซอร์เบียให้มีทางออกสู่ทะเลเอเดรียติก โดยการเรียกร้องจัดตั้งแอลเบเนีย

⁸Stipp, III, 283.

เป็นรัฐเอกสารช แห่งมหาอำนาจในยุโรปจึงเปิดการประชุมระดับราชทูตขึ้นในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1912 เพื่อพิจารณาเรื่องแอลเบเนีย เซอร์เบียและมอนเตเนโกรได้จ่ายโอกาสเข้าเยี่ดครอง แอลเบเนียในเดือนกุมภาพันธ์ปีต่อมา แต่ต่อมาก็ต้องถอนทหารออกไปเมื่อออสเตรียบีบบังคับ ท่ามกลางความตึงเครียดในบล็อกข่าน และระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม รัสเซียและ ออสเตรียได้เล่นเกมการทหารนำหน้าการเมือง (Machtpolitik) กันว่าคือ ข่มขู่กันด้วยการ เตรียมพร้อมทางทหารบ้าง ประกาศธรรมพลบางส่วนบ้าง ตลอดจนชุมนุมพลตามพรอมแคนของ ส่องประทศคือ บริเวณกาลิเชีย (Galicia) ความตึงเครียดได้ผ่อนคลายลงเมื่อจักรพรรดิ ฟรานซิส 约瑟夫 (Francis Joseph) แห่งออสเตรียได้ทรงติดต่อโดยตรงกับชาร์ นิโคลัสที่ 2 ต่างฝ่ายต่างจึงลดการชุมนุมพลตามพรอมแคนลง

สหกรณบล็อกข่านครั้งที่ 1 ได้สืบสุດลง แต่ไม่ได้ทำให้บล็อกข่านยุติความขัดแย้งภายในได้ ในทันทีทันใด เพราะจักรพรรดิออตโตมันเจรจาตกลงกันมิได้กับบล็อกข่าน จึงเกิดสหกรณอีกเป็น ครั้งที่สอง บรรดามหาอำนาจได้ร่วมมือร่วงตันเด็นที่ที่จะไม่เข้าแทรกแซงทางทหาร และเห็นพ้อง กันว่า ต้องแสวงหาทางยุติสิ่งความโถดยสันติวิธีทางการทูต โดยเฉพาะเยอรมนีร่วงตันมากเป็น พิเศษ เพราะถือว่าเยอรมนีต้องปกป้องหลักบ้านนตนองจากประกายไฟที่ปลิวว่อน⁹ เยาวชนได้ เดือนօอสเตรียให้รัฐลีกถึงความสนับสนุนของเยอรมนีที่มีต่อօอสเตรียบว้มีขอนเบตจำกัด ทำให้ ออสเตรียต้องยับยั้งชั่งใจเด็นที่ ฝ่ายรัสเซียกลับได้รับความสนับสนุนจากฝรั่งเศสโดยไม่มีเงื่อนไข ใด ๆ

สหกรณบล็อกข่านครั้งที่สองได้ยุติลงในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1913 โดยจักรพรรดิ ออตโตมันต้องยอมปล่อยบล็อกข่านเป็นเอกราชหมด ยกเว้นสองช่องแคบ รัสเซียพอใจมิใช่น้อยที่ จักรพรรดิออตโตมันถูกกำจัดออกไปจากบล็อกข่าน แต่ความตกลงยุติศึกมิได้ให้ความเป็นธรรม แก่ทุกฝ่ายเสมอ กัน ฝ่าย “เสีย” ครุ่นคิดที่จะ “แก้มือ” เรียกคืนผลประโยชน์ที่เสียไป หนทาง เดียวที่จะทำให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นก็คือ เหล่ามหาอำนาจจต้องเข้าแทรกแซงจัดสรรบันส่วนผล ประโยชน์ให้แก่ทุกฝ่าย แต่เหล่ามหาอำนาจจะมีด้วยกันมาก ไม่ยอมเข้าแทรกแซง ปัญหาภายใน ในบล็อกข่านจึงค้างไปถึงปี ค.ศ. 1914 โดยความขัดแย้งได้ทวีความรุนแรงจนสุดที่จะระงับไว้ได้ ในเดือนมิถุนายน¹⁰ ดังจะเห็นได้ว่าสหกรณบล็อกข่านยกที่สามได้อุบัติขึ้น เหตุย้อนดันสืบเนื่องมา จากการที่օอสเตรียขัดขวางเซอร์เบียให้มีทางออกทางทะเล โดยการตั้งรัฐแอลเบเนียขึ้น เซอร์เบียจึงหันไปเบียดบังดินแดนของมาซิโดเนียซึ่งบล็อกเรียต้องการ บล็อกเรียต้องการดินแดน ของกรีซด้วย ดังนั้น บล็อกเรียจึงเปิดมาตรการบังคับเซอร์เบียและกรีซพันธมิตรของตนในเดือน

⁹Hale, p. 282

¹⁰ ที่ปรึกษาของ Sir Edward Grey, quoted in op. cit., p. 283-84.

มิถุนายน ก.ศ. 1913 เป็นสังคրามนอลข่านครั้งที่ 3 จักรวรรดิอตโตมันซึ่งเคยทิโอยู่แล้วได้เข้าสังคրาม ยึดเมืองเอเดรียโนเปล (Adrianople, ในแคว้นเทรเช Thrace, บริเวณช่องแคบ博斯ฟอรัส) รูเมเนียก็ค่อยจะช่วงชิงดินแดนบลากเรืออยู่แล้วก็เข้าร่วมรุนလ้มบลากเรือ จนบลากเรือต้องยอมจำนนลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพที่กรุงบخارาเรสต์ (Bucharest, เมืองหลวงรูเมเนีย) ทุกอย่างคืนสู่สถานะเดิม จักรวรรดิอตโตมันเสียบลอลข่านไปโดยสมบูรณ์

เมื่อสังคրามสหบัลเกิดมีในบลอลข่านตะวันออก ปัญหาต่อมาคือ ความขัดแย้งระหว่างเซอร์เบียกับอตโตเตเรีย การที่เซอร์เบียมุ่งรวมสภาพในบลอลข่านและในภาคใต้ของตัวจักรวรรดิอตโตเตเรีย ได้ทำให้เซอร์เบียอยู่ในลักษณะเป็นภัยต่อความเป็นปึกแผ่นของอตโตเตเรียนมาก

สัมพันธภาพของบรรดามหาอำนาจในยุโรปได้รับความกระทบกระเทือนเล็กน้อยจากความวุ่นวายในบลอลข่าน การแทรกแซงทางการเมืองมีข้อมบทเฉพาะจุดอยู่ที่การเจรจาสันติภาพระหว่างบลอลข่านกับจักรวรรดิอตโตมัน หรือระหว่างรัสต่าง ๆ ในบลอลข่าน ไม่มีการแทรกแซงทางทหารแต่อย่างใด ยิ่งกว่านั้น ในเดือนมิถุนายน ก.ศ. 1913 อังกฤษกับเยอรมนียังถือหูกันด้วยที่ต้องอาศัยแบ่งอาณาจักรของโปรตุเกส ยังความหวาดวิตกแก่ฝรั่งเศสเป็นอย่างยิ่ง มีเสียงร้องในฝรั่งเศสเรียกร้องแคว้นอัลซัสและลอร์เรนน์คืนจากเยอรมัน ฝรั่งเศสเพิ่มกำลังทหารกำลังรบและติดสินบนรุสเซียให้เพิ่มกำลังแสนayanukaph การแข่งขันกันทางด้านกำลังรบตามความเชื่อถือว่า “แม้หัวงด้ึงสูง จงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ” ปรากฏเด่นชัดใน ก.ศ. 1913 ลัทธินิยมทหาร (Militarism) ตามแนวดังกล่าวแพร่สะพัดไปทั่วยุโรป ปัญหานอลข่านมิได้ยุติลง กลับกลายเป็นจุดชนวนมหาภัยที่นำไปต่อมา

บทบาทของเยอรมันมีส่วนช่วยทวีความสลับซับซ้อนให้แก่ปัญหานอลข่านและตะวันออกกลาง กล่าวคือ เยอรมันได้เสริมสร้างบทบาทของตนในจักรวรรดิอตโตมัน ส่งเสริมการค้าและการสร้างทางรถไฟจากเบอร์ลินไปแบกแดด และจากแบกแดดไปสู่อ่าวเปอร์เซีย รุสเซียไม่ขัดขวางถ่าย ern นี้จะยินยอมสนับสนุนรุสเซียให้เปิดช่องแคบ ยิ่งกว่านั้น รุสเซียเองเคยทำความตกลงใน ก.ศ. 1900 กับจักรวรรดิอตโตมันซึ่งให้สิทธิรุสเซียที่จะขับขึ้นการสร้างทางรถไฟในบริเวณติดทะเลเตำ อังกฤษเองแรกเริ่มเดิมที่พอใจที่จะให้เยอรมันมีบทบาทในจักรวรรดิอตโตมันและในเปอร์เซียเพื่อช่วยอังกฤษตรวจสอบตราภูสเซีย เมื่ออังกฤษตกลงกับรุสเซียได้ใน ก.ศ. 1907 ในระหว่าง ก.ศ. 1913 - 1914 รุสเซียได้ทำความตกลงกับเยอรมันนี้เยอรมันนี้สัญญาไม่ขยายตัวเกินขอบเขตแบกแดด จากแบกแดดสู่อ่าวเปอร์เซียอยู่ได้อ่านใจอิทธิพลของอังกฤษ ปัญหาต่าง ๆ ที่เคยเป็นความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจด้วยกันเองส่วนใหญ่ได้ยุติลงโดยวิธีประนีประนอม เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด แต่ปัญหานอลข่านไม่มีหนทางยุติได้

ເສີ່ງປິນ : ຈຸດວິກຖາຕີ

ຄວາມຄັນແກ້ນໃຈຈາກພລຂອງສະຄຣາມບ່ອລ່າງໆໄດ້ກ່ອໄຂເກີດຄວາມປຣາດນາທີ່ຈະຫົວໜຶງ
ດີນແດນດືນຈາກຜູ້ນະ ຮູສເຊີຍໄດ້ຫຸນໜ່າງຮູມເນີຍ (ຕ້ອງກາຣທຣານຊີລເວນີຍ, Transylvania ຈາກ
ຫັກກາຣີ) ເຊອຮົບເບີຍ (ຕ້ອງກາຣວຸນສລາຟ) ແລະນອນເຕີນໂກຣ ສາມຫາຕິລ້ວນມີສັນພັນທະກາພທີ່ເລວຮ້າຍ
ກັບອອສເຕຣີຍ໌ເປັນປົງປັກຢັກຮູສເຊີຍ ໃນເວລາເດີຍກັນ ອັງກຸມແລະເຍ່ອມນີ້ໄດ້ທ້າທາຍຮູສເຊີຍ
ດ້ວຍກາຣເສຣິມສຮັງກຳລັງແສນຍານຸກາພແກ່ຈັກວຽດຕິອຕິມັນ ຄວາມເຂັ້ມແຂງຂອງຈັກວຽດຕິນີ້
ຍ່ອນທຳໄໝຮູສເຊີຍເປີດຊ່ອງແຄນໄດ້ຍາກຍິ່ງເຂົ້ນ ຮູສເຊີຍຈຶ່ງແສດງປົງກິກີຍາຍ່າງຮູນແຮງໂດຍເລີພາກ
ສຮັງປົ້ມປຣາກແລະກາຣສຮັງສູນທັພທີ່ກຽງຄອນສແຕນດີໃນເປີລ ໃນເດືອນກຸມພາພັນທີ ດ.ສ. 1914
ຈັກພຣະດິວິລເດີຍນີ້ 2 ໄດ້ຕະສັກນັບເບຍມັນວ່າ “ບັດນີ້ຄວາມສັນພັນທີ່ຮ່ວ່າງຮູສເຊີຍກັບປັບປຸງສັນພັນທີ່
ສຸດແລ້ວໄດ້ຍື່ນເຊີງ ເຮົາໄດ້ກາລາຍເປັນສັດຖິກົດກັນ”¹¹ ສັນພັນທະກາພຮ່ວ່າງຝ່ຽວເສກັບຮູສເຊີຍ
ແນ່ນແພັນຍິ່ງເຂົ້ນທັນທີ່ເຍ່ອມນີ້ຕັດເຊືອກຮູສເຊີຍຍ່າງໆໄນ້ມີເຍື່ອໄຍ ຮູສເຊີຍເປັນຝ່າຍກະຕືອງວັນທີ່ຈະ
ຜູກນິຕຽກັບຝ່ຽວເສດ

ກາຣເຕີຍນຽນເຮີ່ມໄໝວ່າຕົວກຶກກັກ ເມື່ອສັນພັນທະກາພຮ່ວ່າງມາອໍານາຈເສື່ອນທຣານຕ້ວຍ
ໜາດຄວາມໄວ້ວາງໃຈກັນ ແຕ່ລະຝ່າຍເຮີ່ມວາງແພນເພີ້ຈີກ ວກາຣທທຣາຖຸກແທ່ງພູດແຕ່ເຮື່ອງສະຄຣາມ
ແຕ່ບຣດາຜູ້ນໍາຂັ້ນສູງໃນວາງເມືອງແລະກາຮູດສ່ວນໃໝ່ມີໄດ້ປຣາດນາສະຄຣາມ ຖຸກຝ່າຍເຕີຍນພຣອມ
ແຕ່ທຸກຝ່າຍຈະຮນໂດຍໄນ້ມີເຫດຜູລສນຄວຣນໄດ້ ທຸກຝ່າຍຈຶ່ງຮອຍອຍວ່າ ວິກຄຸດກາຣົມໄດ້ຈະຈຸນັດເຂົ້ນເປັນ
ໜາວນສໍາຫັນນາຫຼຸທີ ບ່ອລ່າງໆໄດ້ຮັນເລືອກໂດຍບຣີຍາຍໄໝເປັນແຫລ່ງຈຸດໜາວນສະຄຣາມ ຄວາມເປັນ
ປົງປັກຢັກຮ່ວ່າງອອສເຕຣີຍກັບເຊອຮົບເບີຍແລະຮູສເຊີຍໄດ້ເປັນເຄື່ອງອໍານາຍພລອຍ່າງດີ ອອສເຕຣີຍ
ຕ້ອງກາຮັກຍາຈັກວຽດຕິຂອງຕົນຕື່ງມີສລາຟມາກມາຍ ເຊອຮົບເບີຍຕ້ອງກາຣວຸນສລາຟທັງໝາດໃນບ່ອລ່າງໆ
ຮູສເຊີຍຕ້ອງກາຣແສດງຕົນເປັນຜູພິທັກຢັກສລາຟຈຶ່ງສ່າງເສຣິມເຊອຮົບເບີຍເຕີມນີ້ ແລ້ວເຮົາຮອນຂອງກາຣວຸນ
ສລາຟເກືອ ເຊອຮົບເບີຍ ແລ້ວກ່ອກກາຣຮ້າຍເກືອ ນອສເນີຍແລະເຊອຮົບເຫຼືກວິນາ ແບວນກ່ອກກາຣຮ້າຍເຫຼືກວິນາ
ສ່ວນໃໝ່ຕ້ອງກາຣດຶງບອສເນີຍແລະເຊອຮົບເຫຼືກວິນາມາຮວມກັນເຊອຮົບເບີຍມາກກວ່າ ບຣດາສລາຟທາງ
ກາກໄດ້ຂອງອອສເຕຣີຍກີ່ຕ້ອງກາຣເປັນເອກຮາຍ

ໝາວນກາຣວຸນເຜົາພັນທີ່ສລາຟນັ້ນ ທັງເຊອຮົບເບີຍແລະອອສເຕຣີຍຕ່າງກີ່ຍອມຮັນມີຕົວດນອູ່ໃນ
ນວລໜຸ່ສລາຟ ຄວາມຄົດທີ່ຈະສຮັງເຊອຮົບເບີຍໄໝຍິ່ງໃໝ່ດ້ວຍກາຣວຸນສລາຟທັງມົດ (Greater Serbia)
ນັ້ນເປັນໂຍນາຍເປີດເພຍທີ່ເຊອຮົບເບີຍນີ້ໄດ້ປັດນັ້ນ ກາຣກ່ອກກາຣຮ້າຍໄດ້ປຣາກງົ່ານໍ້າໄປຕ່ອດຕ້ານອອສເຕຣີຍ
ມີກາຣໄມ່ນາຫຼວນເຊື່ອ ສັງຫາຮ້ວຍຜູ້ຂັດຂວາງ ກ່ອກກາຣຮ້າຍທີ່ໄປ ແລະກາຣໄມ່ນາຫຼວນເຊື່ອທາງດ້ານ

¹¹Corrie, p. 293.

วรรณกรรมเป็นสื่อผูกนัดสถาปัตย์ได้ปรากฏด้วยเห็นกัน ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1911 มีกลุ่มชาวเบลเกรด (Belgrade, เมืองหลวงเซอร์เบีย) ตั้งสมาคมลับเรียกว่า สมาคมมือมืด (Black Hand Society) มุ่งก่อการร้ายและมุ่งใช้พลกำลังเพื่อรุนสถาปัตย์ ได้มีการเกณฑ์นายทหารชั้นผู้น้อยจากกองทัพเซอร์เบียเข้าร่วม สมาคมนี้ยังได้รับการสนับสนุนและคุ้มกันโดยวงการเมือง¹² แม้แต่จากพระราชนายาทคือ เจ้าชายอะเล็กซานเดอร์ (Prince Alexander) บรรดาข้าราชการทหารที่ไปประจำตามเมืองชายแดนติดอสเตรียล้วนมีส่วนร่วมกับสมาคมลับนี้ การก่อการร้ายมุ่งไปที่ข้าราชการออสเตรียที่มาปักครองบนอสเตรียและเออร์เชโกวีนา ส่วนใหญ่ผู้ก่อการร้ายเป็นพวกสถาปัตย์สายเซอร์เบียอาศัยอยู่ในดินแดนเหล่านั้น

พวกเซอร์เบียได้ก่อการร้ายเชือเชิญออสเตรียให้ปราบปราม เป็นการก่อเกิดความเกลียดชังแก่ฝ่ายสถาปัตย์มากขึ้น ออสเตรียพยายามแก้ไข พระราชนายาทเองคือ อาร์ค ดยุค ฟรานซ์ เพอร์ดินันด์ (Archduke Franz Ferdinand) ได้ทรงเสนอให้ปักครองระบบไตรภาคี (Trialist System) ประกอบด้วย ออสเตรีย ยังการ์และสถาปัตย์ ภายใต้ประมุของค์เดียวทั้งหมด เชอร์เบียไม่พอใจ เพราะระบบดังกล่าวจะเป็นการปักครองที่สามารถควบคุมสถาปัตย์ได้ชัดเจน เชอร์เบียยกที่จะดึงมาร่วมได้ วงการทหารเซอร์เบียจึงคิดตัดหนทางออสเตรียโดยส่งเสริมขบวนการก่อการร้ายของสมาคมมือมืด รุสเซียเองมีส่วนรู้เห็นด้วยและช่วยสร้างความพะວັດພະວາງแก่ ออสเตรียด้วยการส่งเสริมสถาปัตย์ในโนร์มีเมียให้เป็นเอกสารจากออสเตรีย นโยบายส่งเสริมขบวนการรวมสถาปัตย์เป็นเพียงเครื่องมือที่รุสเซียใช้เพื่อบรรจุดุลผู้นำของตนคือ การเปิดช่องแคบ

เมื่อออสเตรียประกาศว่า พระราชนายาทของตนจะเสด็จเยือนบนอสเตรียในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1914 ฝ่ายสมาคมมือมืดและองค์การป้องกันชาติ (National Defense, อยู่ตามพรบแทนต่อต้านออสเตรีย) ได้ร่วมกันวางแผนปลุประชานม์พระราชนายาท แผนปลุประชานม์นี้รั่วไหลไปถึงรัฐบาลเซอร์เบีย รัฐบาลเซอร์เบียไม่เห็นด้วยแต่ไม่อาจยับยั้งแผนนั้นได้ รัฐบาลจึงได้แต่ส่งการให้ราชทูตของตนประจำเวียนนาแจ้งเรื่องราวเตือนออสเตรีย แต่ราชทูตก็ส่งหนังสือเตือนออสเตรียชาเกินไปเสียแล้ว การปลุประชานม์ได้เกิดขึ้นในบนอสเตรีย

แม้พวกมือปืนเป็นหนุ่มเดือดร้อน ใช้อาวุธไม่เป็น¹³ ก็มีมือปืนเซอร์เบียผู้หนึ่งชื่อ 加夫里โล พรินซิป (Gavrilo Princip) ก็ปลุประชานม์พระราชนายาทและพระชายาได้สำเร็จที่เมืองซารajevo (Sarajevo, เมืองหลวงของบอสเนีย) การปลุประชานม์ครั้นนั้นจุดชนวนสังเวย์ขึ้นทันที ออสเตรียตัดสินใจแన่ที่จะทำสงครามทำลายล้างเซอร์เบีย แต่ยังการไม่เห็น

¹² ภูมิศาสตร์ใน J.A.B. Zeman, *The Breakup of the Hapsburg Empire, 1914-1918*.

¹³ Corrie, p. 323.

ด้วย เพราะเกรงว่า สถาฟากายในจะลุกฮือขึ้น และเกรงอossเตรียจะผนวกรัฐสภาพในนอลข่านมากขึ้น ในที่สุด จักรวรรดิออสเตรียก็ประนีประนอมกันได้และทบทวนตามเยอร์มนตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน ก่อนเหตุการณ์ด้วยซ้ำไปที่อossเตรียได้ทูลจักรพรรดิวิลเลียมโดยสรุปความว่า “ต้องขัด เชอร์เบียจากฐานะมหาอำนาจในนอลป่าน” ในวันที่ 5 กรกฎาคม จักรพรรดิวิลเลียมทรงเห็นด้วย เป็นการกระทำที่สมอันเป็นเชคเปล่า (Blank Cheque) ยินยอมให้อossเตรียจัดการกับเชอร์เบีย ได้ตามอัธยาศัย ด้วยทัศนะที่ว่า สงครามคงมีขอบเขตจำกัดในส่วนภูมิภาค (Local War) ระหว่างอossเตรียกับเชอร์เบีย ทั้งคาดว่ารัสเซียคงไม่เข้าแทรกแซง

ระหว่างนั้นเองที่แผนของนายป่วงคราร์เยือนรัสเซียซึ่งได้วางไว้ล่วงหน้ามีได้มีการบอกรด แต่อ่ายང์ได้ ในวันที่ 20 กรกฎาคม ป่วงคราร์เดินทางไปเยือนรัสเซียอย่างเป็นทางการ ต่างฝ่าย ต่างรับปากรับคำว่าจะช่วยอีกฝ่ายในกรณีถูกกรุกราน ในขณะเดียวกันอossเตรียไม่ยอมถอนโดย ได้ยืน คำขาดแก่เชอร์เบียในวันที่ 23 กรกฎาคม โดยตั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ไม่มีรัฐได้รับได้ ถ้ารับก็ต้อง ถอนตนเป็นบริหาร เป็นเจตนาของอossเตรียที่จะบีบบังคับเชอร์เบียให้มีทางเลือกนอกจากทำ สงครามกัน แม้แต่ชาโซโนฟองก์อุทานว่า คำขาดเช่นนั้นหมายถึงสงครามทั้งยุโรปนั้นเอง¹⁴ ถึง กรณั้น รัสเซียก็แนะนำให้เชอร์เบียจง “ผ่อนปรนให้มากที่สุด” เชอร์เบียจึงปฏิเสธคำขาด แต่เสนอ ให้ยุโรปพิจารณาหรือให้ศาลโลกพิจารณาให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ข้อเสนอของเชอร์เบียนี้มีแต่ เยอรมันนีเห็นด้วย

รัสเซียเองได้ติดตามพฤติกรรมของอossเตรียอย่างใกล้ชิด ถ้ารัสเซียเพิกเฉยยินยอมให้ อossเตรียบดขึ้นเชอร์เบียดังที่เคยผนวกบอสนเนียและเชอร์เชโกวีนามาแล้ว นอลข่านจะหมด ความเลื่อมใสรัสเซีย ทันทีที่อossเตรียยื่นคำขาดต่อเชอร์เบีย รัสเซียจึงแสดงตนพร้อมที่จะขัด ขวางมิให้อossเตรียทำลายเชอร์เบีย ถ้าอossเตรียต้องการรบกับเชอร์เบียก็ต้องเผชิญหน้ารัสเซีย อย่างแน่นอน การบลงพระชนม์ได้ก่อให้เกิดความดึงเครียดขึ้นระหว่างอossเตรียกับเชอร์เบีย แต่ แล้วความดึงเครียดได้ลุกลามกล้ายเป็นระหว่างรัสเซียกับอossเตรีย และท้ายสุดกล้ายเป็นความ ดึงเครียดระหว่างรัสเซียกับเยอรมันนี งานหยาทัชปรากฎแล้ว ยังความหวาดวิตกแก่ยุโรปเป็น อย่างยิ่ง ได้พยายามขัดความวุ่นวายโดยเสนอให้เปิดการประชุมพิจารณาปัญหานอลข่าน แต่ เยอรมันนีเปลี่ยนใจเสียแล้วโดยยินยอมให้อossเตรียกรุกรานเชอร์เบีย โดยยืนยันว่าต้องเป็นสงคราม ระหว่างสองชาติเท่านั้น อossเตรียจึงประกาศสงครามทันทีในวันที่ 28 กรกฎาคม หลังการบลง พระชนม์ 1 เดือนเต็ม กำลังทหารของอossเตรียมีได้พร้อมที่จะรบแต่ต้องการรบ อossเตรียได้ ประกาศระดมพลบางส่วนในวันนั้น

¹⁴Dmytryshyn, p. 467.

ปฏิกริยาของรุสเซียต่ออสเตรียได้แก่การประกาศระดมพลเป็นบางส่วน (Partial Mobilization) เพชญหน้าօอสเตรียในวันที่ 29 กรกฎาคม การระดมพลมีความหมายถึง เจตนาرمณ์ที่จะทำสงคราม รุสเซียระดมพลด้วยเจตนาที่จะข่มขัญบีบังคับօอสเตรียให้อ่อนข้อเลิกทำลายล้างเชอร์เบีย แต่เกียรติกูมิของօอสเตรียสูงส่งเกินกว่าการยอมจำนนนั้น อีกทั้งประกาศสงครามแล้ว օอสเตรียจึงต้องก้าวต่อไปอย่างถอยกลับไม่ได้ เยอรมันเองในระยะแรก ๆ ก็เห็นด้วยว่า օอสเตรียควรยึดครองเบลเกรดโดยไม่ยึดครองเชอร์เบียทั้งประเทศ เป็นการเอาชัยในยุทธภูมิเพื่อใช้เป็นอำนาจต่อรองที่โต้เจรจาการทูต เยอรมันเริ่มหวัดวิตกและเห็นข้อผิดพลาดของตนที่ได้หันหลังօอสเตรียเช่นนั้น วงการทหารเยอรมันถือว่า การระดมพล รุสเซียแม้เพียงบางส่วนก็เป็นการคุกคามเยอรมัน เยอรมันได้สร้างวิกฤติการณ์ปั่นปวนขึ้นโดย ส่งเสริมօอสเตรียต่อไป แต่กระตุนอังกฤษให้หาวิธียุติความไม่สงบนั้น ในรุสเซียเองวงการทหาร เร่งร้าว Razrava ให้ระดมพลทั่วไป (General Mobilization) เพราะการระดมพลเพียงบางส่วนอันตรายมาก การระดมพลทั่วประเทศเป็นมาตรการที่ถ้าได้ปฏิบัติแล้วต้องดำเนินไปให้ถึงจุดหมาย โดยระยะนับ ขัยยังไม่ได้ การระดมพลนั้นหมายถึงการพร้อมที่จะรบไม่ว่ากำลังรบจะพากพร้อมหรือไม่เพียงใด การระดมพลจึงทำให้การทูตหมดความหมายไปในบัดดล แผนการทหารของเยอรมันเองถือหลักว่า ถ้ารุสเซียระดมพลจะเป็นสัญญาณอันตรายคุกคามเยอรมัน

ตั้งแต่วันที่ 30 กรกฎาคม รุสเซียแน่ใจว่า สงครามจะต้องอุบัติขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้แล้ว ด้วยพิจารณาจากท่าทีของฝ่ายต่อราชอาณาจักร หรือฝ่ายมหาอำนาจในยุโรปภาคกลาง (Central Power) ทุกฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญกำลังรบเพื่อความไม่ประมาท ในขณะเดียวกันฝ่ายต่อต้านที่ยังพยายามหาทางทุกตัวเลือกโดยสันติวิธี เพราเตะหนักกว่า ถ้าการทูตล้มเหลวจะต้องติดตามมาด้วยสงครามอย่างแน่นอน

ในวันที่ 30 กรกฎาคมนั้นเอง ชาโซโนฟได้เจรจา กับทูตเยอรมันซึ่งได้สอบถามว่า ในกรณีพิพาทระหว่างօอสเตรียกับเชอร์เบีย รุสเซียต้องการเงื่อนไขใดเป็นเดิมพันเพื่อยกเลิกการระดมพลเพียงบางส่วนที่กำลังดำเนินอยู่ในรุสเซีย ชาโซโนฟได้ยืนเงื่อนไขดังนี้

1. օอสเตรียยอมรับว่า กรณีพิพาทนี้เป็นปัญหาของยุโรป (คือให้ยุโรปวินิจฉัยมิใช่ ตัดสินยุติปัญหากันเอง)

2. օอสเตรียยกเลิกข้อความในคำขาด (ยืนต่อเชอร์เบีย) ที่มุ่งทำลายล้างเอกสารและบูรณาภิการทางดินแดนของเชอร์เบีย

ถ้าօอสเตรียปฏิบัติตามเงื่อนไข รุสเซียจึงจะประกาศเลิกระดมพล เยอรมันได้ตอบว่า ข้อเสนอของรุสเซียนั้น օอสเตรียคงปฏิบัติไม่ได้ เป็นการแสดงว่าทั้งօอสเตรียและเยอรมันต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันมากพอที่จะตัดสินใจกรณีต่าง ๆ แทนกันได้ ดังเช่นที่เยอรมัน

ตัดสินใจแทนօสเตรีย ทั้งยังออกพระราชบัญญัติเริ่มระดมพล ชาโซนอฟจึงแจ้งให้ฝ่ายวงการทหารทราบ รุสเซียถือว่า การระดมพลของเยอรมนีเป็นการคุกคามรุสเซียมาก การระดมพลของเยอรมันเองในวันที่ 30 นั้นเนื้อแท้จะออกเป็นพระราชบัญญัติหรือยัง ไม่สำคัญเท่ากับว่า ข่าวพรेสพัดทั่วประเทศแล้วว่าระดมพล แม้แต่บนมั่นก็ยอมรับว่าข่าวลือนั้นเองผลักดันให้รุสเซียระดมพลทั่วไปทันที วงการสื่อสารมวลชนเองเสนอข่าวคาดเคลื่อน บ้างว่าระดมพลบ้างก็มิได้กล่าวถึง การติดต่อระหว่างทูตรุสเซียนเยอรมันกับรุสเซียเองก็ล่าช้า มีผู้สงสัยว่า รัฐบาลเยอรมันนี้มีเจตนาก่อความสัมสันในการออกข่าวให้มโนโรงให้รุสเซียรับระดมพลทั่วไปก่อน เพื่อให้ทั้งๆโรงประณามว่า รุสเซียก่อสงครามคุกคามเยอรมันก่อน

อย่างไรก็ตาม วงการทหารรุสเซียคาดคะเนว่า การระดมพลของเยอรมันนี้ดำเนินไป รุดหน้ามาก วงการทหารเร่งเร้าให้ระดมพลทั่วไปก่อนสายเกินแก้ ก่อนที่เยอรมันจะเป็นฝ่ายรุกรุสเซีย ชาวนิโคลัส滂มิได้ทรงโปรดนาสังคมรุสเซียให้นัก จักรพรรดิวิลเลียมได้มีพระราชโองการเดชะ ย้ำว่า ถ้ารุสเซียยังคำนึงการระดมพลต่อไป เยอรมันก็ไม่อาจจะยั้งการระดมพลของฝ่ายตนได้ พระราชโองการนั้นเข่นฆ่าภูมิบังคับรุสเซียให้วางมือจากเรื่องนอล่ามเป็นครั้งที่สอง (ครั้งแรก เมื่อออสเตรียผนวกบุสเนียและเออร์เชโกวีนาใน ค.ศ. 1908 เยอรมันบังคับรุสเซียให้เป็นกลาง) เป็นการสนับสนุนให้ชาติภูมิรุสเซียยังนัก ที่สำคัญคือ ชาวนิโคลัส滂ได้ตรัสกับชาโซนอฟอย่างหนึ่ง พระทัยว่า “ท่าน [จักรพรรดิวิลเลียม] ขอร้องเราในสิ่งที่เป็นไปมิได้ ท่านคงจะทรงถึงเครื่องไม่ โปรดนาที่จะทรงจดจำว่า ออสเตรียระดมพลก่อนรุสเซีย แล้วเดียวนี้ขอร้องเราให้ยั้งการ ระดมพลโดยไม่พุดถึงออสเตรียสักคำ...ถ้าข้าพเจ้าตกลงตามข้อเรียกร้องของเยอรมัน เราจะจะอยู่ ในสภาพมีเปล่าในการเผชิญหน้าออสเตรียซึ่งระดมพลพร้อมแล้ว มันเป็นเรื่องบ้าสันดี [ถ้า ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของเยอรมัน]”

ข้อเรียกร้องของเยอรมันนี้เป็นการสนับสนุนให้ชาโซนอฟ จึงอาจสรุปได้ว่า รุสเซียเข้าสังคมด้วยเหตุผลต่อไปนี้ ชาติภูมิรุสเซียเป็นพันธมิตรของรุสเซีย ถ้ารุสเซียยินยอมให้ออสเตรียแพ้จศึกในนอล่าม ก็เป็นการยอมรับว่า คานสมุทรนอล่ามอยู่ใต้อิทธิพลของออสเตรีย และเป็นการทำลายเกียรติภูมิ และอำนาจผลประโยชน์ของรุสเซียในภูมิภาคนั้นด้วย จะไม่มีรัฐใดในนอล่ามหวังพึ่งพารุสเซียอีก ถ้ารุสเซียเพิกเฉยอีกเมื่อถูกยื่นคำขาด ก็เป็นการยอมตนอยู่ใต้คำบังคับของเยอรมันนี้ เสียสิน ศักดิ์ศรีในฐานะมหาอำนาจโดยสิ้นเชิง

จากนั้นทึกของชาโซนอฟ จึงอาจสรุปได้ว่า รุสเซียเข้าสังคมด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. ต้องการรักษาเกียรติภูมิของตน ถ้าอ่อนข้อต่อไป จะเป็นการยอมอยู่ใต้คำบังคับของเยอรมันนี้
2. ต้องการพิทักษ์อำนาจผลประโยชน์และศักดิ์ศรีรุสเซียในคานสมุทรนอล่าม

3. ป้องกันตัวเองจากภัยการรุกรานของเยอร์มนีและօสเตรีย օอสเตรียระดมพลทำให้รุสเซียต้องระดมพลบางส่วน แต่เมื่อยอรมนีระดมพล รุสเซียจึงต้องระดมพลทั่วไป เสถียรภาพความมั่นคงเป็นปัจจัยหลักที่ผลักดันให้รุสเซียต้องเข้าสู่สงคราม

ทันทีที่รุสเซียประกาศระดมพลทั่วไปในวันที่ 31 กรกฎาคม เยอรมันก็ได้ยื่นคำข้ามให้เดิมระดมพลซึ่งเป็นไปไม่ได้ เยอรมันจึงได้ประกาศระดมพลในวันที่ 1 สิงหาคมทันทีและประกาศสงครามต่อรุสเซีย วิกฤติการณ์ข้อพิพาทระหว่างօอสเตรียกับเซอร์เบียได้ถูกถกเถียงเป็นความขัดแย้งระหว่างเยอรมันกับรุสเซีย

ฝรั่งเศสและอังกฤษเพื่อคูหดุการณ์อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะฝรั่งเศสเอง ทั้งหมด วิตก ทั้งลังเล ไม่กล้าแสดงตัวอย่างเปิดเผยว่าจะช่วยรุสเซียด้วยเกรงพัวพันรบกับเยอรมัน แต่เยอรมันมิได้ให้โอกาสฝรั่งเศสคิดได้นานนัก ในวันที่ 31 กรกฎาคม เยอรมันยื่นคำข้ามให้ฝรั่งเศสตอบให้เด่นชัดว่า จะเป็นกลางหรือจะช่วยรุสเซียต่อต้านเยอรมัน เยอรมันเองแน่ใจว่า ฝรั่งเศ动能ช่วยรุสเซียมากกว่าจะเป็นกลาง ฝรั่งเศสตอบอย่างมีเกียรติภูมิเต็มที่ว่า จะอยู่ในฐานะภาคต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาอำนาจผลประโยชน์ของฝรั่งเศสเอง และได้ประกาศสงครามต่อฝรั่งเศส สองวันต่อมา เยอรมันจึงประกาศสงครามต่อฝรั่งเศส